

1. Οι Ελληνικές αποικίες της αιγαιακής Θράκης.

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΑΠΟΙΚΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΑΙΓΑΙΑΚΗ ΘΡΑΚΗ

Οι άναγκες των Έλλήνων τού Αιγαιακού κόσμου σε πρώτες ύλες, συγχρόνως με άλλες πολιτικές αιτίες, τούς έστρεψαν πολὺ νωρίς, άπο τό τέλος τού 8ου αι. π.Χ., σε νέες πηγές πλούτου. Ή ελλειψη πολύτιμων μετάλλων, ξυλείας, σιτηρών, δερμάτων και δύολων τους έφεραν σε μία νέα χώρα τού βόρειου Αιγαίου, κατεξοχήν θαρβαρική, άγνωστη μέχρι τότε στούς «Έλληνες τών γεωμετρικών χρόνων, γνωστή μόνο στόν «Ομηρο πού την ονόμασε «έριβωλακα» (= εϋφόριο) και μητέρα μήλων (= αιγυπροθάτων). Ή νέα γη, ή Θράκη, καταλάμβανε, κατά τόν «Ομηρο, μία τεράστια έκταση και άναφέρει σάν νότια δριά της τόν Πηνειό ποταμό τής Θεσσαλίας και τό Αιγαίο Πέλαγος και άνατολικό όριο τόν Ελλήσποντο, χωρὶς νά τόν όριοθετεί άπο τά βόρεια και τά δυτικά. Ό «Ομηρος έπιστης Εχεωρίζει τελείων τούς Θράκες άπο τούς «Έλληνες και τούς άναφέρει στήν Ιλιάδα σάν σύμμαχους τών Τρώων. Σύμφωνα με μεταγενέστερους άρχαιοις συγγραφείς, ή χώρα τών Θρακών έκτεινόταν άπο τό όρος Δύσωρα τής Μακεδονίας μέχρι τό Δούναβη πρός Β., μέχρι τόν Εὔξεινο Πόντο και τό Βόσπορο πρός Α. και πρός Ν. μέχρι τήν Προποντίδα άπο τά άνατολικά και τό Αιγαίο άπο νότια (Θουκυδίδης, Σκύαλε). Σ' ίδη αύτή τήν τεράστια έκταση τό θέντος τών Θρακών ζύσει χωρισμένο σε πολλά φύλα πολυπληθή και φιλοπόλεμα: κατείχε τό καθένα μιά Εχεωριστή περιοχή τής όποιας τό φυσικό πλούτο μόνο αύτό έκμεταλλευσθαν.

Εῦη Σκαρλατίδου

'Επιμελήτρια Ἀρχαιοτήτων

Τά δύο νησιά, ή Θάσος και ή Σαμοθράκη, τά κοντινότερα στις απέναντι άκρων του βόρειου Αιγαίου, απότελεσαν τίς γέφυρες στις οποίες πάτησαν τα πόδια τους οι Ἑλλήνες, όταν για πρώτη φορά ἀναζήτησαν νέα γη στήν ἄγνωστη χώρα των Θρακών και όπου βρήκαν τά πρώτα ἀγκυροβόλια στη μέση του τρικυμισμένου Θρακικοῦ πελάγους. Λειτουργήσαν επίσης τά δύο αυτά νησιά σάν έδιμασοι σταθμοί απ' όπου μεταφέρθηκε και ή Ἑλληνική κουλτούρα στή Θράκη.

Στό τέλος περίπου του 8ου αι. π.Χ., ή στις ὥρχες του 7ου αι. π.Χ. μία ἀποστολή από το Κυκλαδίτικο νησί της Πάρου ἀποβιβάστηκε στο πυκνόφυτο νησί τῆς Θάσου με ἀρχηγὸν τὸν Τελεσκήλη, πατέρα τού λυρικοῦ ποιητὴ Ἀρχιλόχου. Γύρω στό 684-680 π.Χ. οι Πάριοι ἀποικοὶ ίδρυσαν στην ΒΑ ἀκτή τοῦ νησιοῦ, σέθεα προφυλαγμένη ἀπό φυσικό λιμάνι, τὸν πόλη τῆς Θάσου. Τό νησί κατεῖχε τότε τό θρακικό φύλο τῶν Ἡδώνων, οἱ οποίοι είχαν διαπερασθεί σ' αὐτό ἀπό τὴν ἀπέναντι ἀκτῇ τῆς περιοχῆς τοῦ Παγγαίου. Από τὸ δόνομα τῶν Ἡδώνων είχε ὀνομαστεῖ και τὸ νησί, πρὶν τὴν ἐγκατάσταση τῶν Ἑλλήνων ἀποικών. Ἡδώνις ή Ὀδόνις. Συγχρόνως ἡ λίγη μετά τὴν ἐγκατάσταση τῶν Θρακών, σύμφωνα με τοὺς μύθους που διέσωσε ὁ Ηρόδοτος, εἶχαν ἐγκατασταθεῖ στὴν ἀνατολικὴν παραλία τοῦ νησιοῦ Φοίνικες με ἀρχηγὸν τὸν Θάσο, γιο τοῦ Ἀγήνορα ή τοῦ Ποσειδώνα. Οἱ Φοίνικες ἐκμεταλλεύονταν τὰ πλούσια μεταλλεία τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ νησιοῦ καὶ εἶναι αὐτοὶ πιθανῶν ποι πρώτοι ἀνακάλυψαν τὰ μεταλλεία χρυσοῦ τοῦ Παγγαίου, πρὶν τοὺς Ἑλλήνες, ὅπως ὑπόσταλονται τὸ δόνομα τῆς θασιακῆς ἀποικίας τῆς Γαληνοῦ, στὴν περιοχὴ τοῦ Παγγαίου. Σύμφωνον μὲ τὴν παράδοση ὁ Γαληνὸς ἦταν γιος τοῦ Θάσου καὶ τῆς Τηλέφης.

‘Οπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ Ἀρχιλόχος, ποὺ τῷρε τὸν ὄντος μέρος σ' αὐτή τὴν ἐπιχείρηση, οἱ ἵωνες μποϊοὶ τῆς Θάσου ἦταν μόνο ἀνδρες. Πιστεύεται διτὶ αὐτοὶ οἱ νέοι Πάριοι, κάτοικοι τοῦ νησιοῦ πήραν ντόπιες γυναικες, Θρακιώτισσες, κατ' ἀναλογία τῶν ἱώνων ἀποικιῶν τῆς Μιλήτου ποὺ πήραν γυναικες ἀπό τὴν Καρία, ὅπως ἔφεραν στὴ νέα τους πατρίδα, διόπις μᾶς πληροφορεῖ ὁ Ηρόδοτος. ‘Ετοι, ἀπό τὴν πρώτη κιόλας στιγμὴ μετά τὴν ἀντίσταση ποὺ ἀφάλος θά προέτειν οἱ Θράκες κάτοικοι τοῦ νησιοῦ (στὰ ἀποστάσματα τοῦ Ἀρχιλόχου ἀναφέρεται μάχη γύρω ἀπό κάποιον

2. Ἀρχαίο θέατρο Θάσου: το κοίλο.

πύργο πού ἀνήκε, Ἱωνες, σέ ἑνα θρακικό ἀμυντικό περιθώριο), δημιουργήθηκε ἕνας πυρήνας ὡμαλῆς συνύπαρξης νέων και παλιών κατοικών, ἐφόδους οἱ δεύτεροι παρέμειναν στὸ νησὶ, ἐνώ οἱ πρώτοι, φορεῖς ἐνός ὑψηλοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ Κυκλαδικοῦ, ἐπισκιάσαν πολιτιστικά τοὺς Θράκες φέρνοντας μαζὶ τους ἔργα τέχνης, ἰδέας και τεχνικὲς ἐμπειρίες. Αὐτὸ μαρτυροῦν τὰ ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα, ποὺ ἡδη τὴν ἐποχὴ αυτὴ ἔχουν καθάριο ἀλληλικὸν χαρακτήρα, ἐφόσον πρόκειται γιά κτίρια, ὅπως ἔνα ἀψιδωτὸ οἰκοδόμημα ἐλληνικοῦ τύπου και ἐνα ιερὸ ἀφιερωμένο στὸν Ἡράκλη. Κατὰ τὴν δάκρεια τῶν ἡραικῶν, κλασικῶν και ἐλληνιστικῶν χρονῶν (βος-Ιος αι. π.Χ.), ἡ πόλη ἀναπτύχθηκε κατὰ τὸ οἰκιστικὸ πρότυπο τῶν ἐλληνικῶν πόλεων, με μία κεντρικὴ Ἀγορά, ιερὸ (Ἀρτεμίης, Διονύσου, Ποσειδώνα, Πατρώνων Θεών, Πυθίου) Απόλλωνα, Πολιούχου Ἀθηνᾶς), θέατρο (εἰκ. 2), νησιδεῖσπιτιῶν, δια όχυρωμένα μέσα σέ ἑνα ισχυρὸ τείχος τοῦ δου αι. π.Χ. Οἱ πλούσιοι φυσικοὶ πόροι και ἡ παραγωγὴ τοῦ νησιοῦ (μάρμαρο, χρυσοφόρα κοιτάσματα, περιφήμο κρασί) ἔκαναν σύντομα πλούσιους τοὺς ἀπόγονους τῶν πρώτων φωτών ἀποικών. Αὐτὸ δείχνουν οἱ πολυτελεῖς οἰκοδομές, η πλούσια κεραμεική, ἡ ὑψηλὴ καλλιτεχνικὴ στάθμη στὰ ἔργα τῆς γλυπτικῆς και τῆς νομιματοκοπίας.

Λιγό ἀργότερα ἀπό τοὺς Πάριους,

Ίωνες μετανάστες ἀπό τὴν Ἀνδρὸ τῶν Κυκλάδων, ἴδρυσαν μία σειρὰ ἀποικιῶν στα παραλία τῆς Χαλκιδίκης και συγχρόνως ἴδρυσαν στὴν παραλία τοῦ κόλπου τοῦ Στρυμόνα, δυτικὰ τῶν ἐκβολῶν του ποταμοῦ, μία ἀκόμη πόλη, την Ἀργιλο. Στὴν περιοχὴ ζούσε τὸ θρακικὸ φύλο τῶν Βισαλτῶν. Φαινεται πώς η ἀποικία κτίστηκε στά 654 π.Χ. και τὸ δόνομα τῆς θεωρεῖται θρακικό. Κτίρια ή όχυρωματικά ἔργα δὲν ἐπιστράθηκαν στὴν περιοχὴ, παρὰ μόνον διάσπαρτο οἰκοδομικὸ ὑλικό, ἐνώ η ἀποικία ἀνασκαφής ἔρευνας δὲν ἐπιτέρπουν μέχρι στιγμῆς τὴ συναγήγη περισσότερων συμπερασμάτων σχετικά μὲ τὴν πόλη.

Είκοσι ή τριάντα χρόνια μετά τὴν πρώτη ἐγκατάσταση τῶν Παρίων στὴ Θάσο, δηλαδὴ γύρω στά 660-650 π.Χ. τὰ πλούσια μεταλλεία χροσοῦ και ἀργύρου πού ὑπήρχαν στὴν περιοχὴ τοῦ Παγγαίου δρούσ, στὴ θρακικὴ ἀκτὴ ἀπέναντι ἀπό τὴ Θάσο, ἀπότελεσαν νέο πόλο ἐλέξης γιά ἐκμετάλλευση. ‘Ετοι, μαζὶ με χίλιους νέους μετανάστες ἀπό τὴν Πάρο, διαπεραίωμένοι οἱ Ἑλλήνες τῆς Θάσου στὴν ἀπέναντι παραλία, τὴν Περαία. Αρχηγὸς τῆς νέας ἐπιχείρησης ἦταν ὁ στρατηγὸς Γλαύκος, γιος τοῦ Λεπτίνη και φίλος τοῦ Ἀρχιλόχου — πού ἦταν ἐπίσης μεταξὺ τῶν νέων ἀποικών. Σ' αὐτοὺς τούς ἀγώνες γιά τὴν ἴδρυση τῶν ἀποικιῶν στὰ θρακικὰ παραλία σκοτωθήκε ο Γλαύκος. Πρός τιμὴ του ἀνήγειραν στὴν ἀγό-

ρά της Θάσου κενοτάφιο, τού όποιου βρέθηκε ή επιγραφή.

Η θασιακή Περαιά, ή «θασίων Ηπειρών», δηποτείνει γνωστή από τις αρχαιες πηγές, έκτεινόταν μεταξύ των ποταμών Στρυμόνα και Νέστου και λίγο άνατολικότερα στη χερσόνησο της Μολυβωτής, δηποτείνει οι θάσιοι είχαν ιδρύσει μία μεμονωμένη πόλη, τη Στρυμή. Η περιοχή δράστης τους στην Περαιά είχε μήκος 108 χιλιμ. (άπο τη δυτικότερη μέχρι την άνατολικότερη αποικία τους) και ζύζευναν άπο τη βόρεια άπο τη δύνη Σύμβολον και Όρθηλος. Τήν παραλιακή αυτή λωρίδα κατείχαν μέχρι τότε διάφορα θρακικά φύλα, δηποτείνει οι «Ηδωνοί πού σχετίζονται» ή ταυτίζονται με τους Σάιους, οι Πίερες στην περιοχή του Παγγαίου (κατά τὸν Ἡρόδοτο), οι Οδόμαντοι ή Οδόμαντες και οι Σάτρες. Η προσπάθεια στην Έλληνων νά εγκατασταθούν στη βαρβαρική αυτή περιοχή δεν ήταν εύκολη. Τελικά, άμως, απώθησαν τα θρακικά φύλα προς την ένδοχωρά και έπιδοθήκαν στην ίδρυση νέων αποικιών - πόλεων ή έμπορικων σταθμών («έμπορια»). Από τις αρχαιότερες πόλεις της θασιακής Περαιάς ήταν: Η Γαληψώ, ή Οισαύμη, ή Στρυμή, η Νεάπολη (ιδρύθηκαν τον 7ο α. π.Χ.), ή Δάτος και η Σκαπτή Ύλη (στό τέλος του δου αι. π.Χ.). Της δυτικότερης από αυτές τις πόλεις της Γαληψώ, η οποία σημάνθηκε στην παραλία, νότια από τό χωριό «Ακρόποταμος, ο όχυρωματικός περιβόλος και τό νεκροταφείο, άμως έπιστης και τής άνατολικότερης Οισάυμης στη γένεση του κόλπου της Καβάλας». Η Νεάπολη κτίστηκε στη θέση της σημερινής Καβάλας. Της πόλης αυτής, έκτας από τα τείχη, άνακαλύφθηκε και άνασκάφηκε ό υστεροαρχαϊκός ναός της Παρέρενου, περίπτερος ιωνικών (εικ. 3). Στη Σκαπτή Ύλη, στά ΒΑ του Παγγαίου, εισέδυσαν οι αποικοί αργότερα με σκοπού να έκμεταλευτούν τα πλούσια μεταλλεία χρυσού και αργύρου. Συγχρόνως περίπου έκτισαν πολύ άνατολικότερα μια μικρή πόλη, τη Στρυμή. Σκοπος της ίδρυσης αυτής της πόλης (της οποίας τά έρειπα άποκαλύφθηκαν και άνασκάφηκαν έν μέρει στή χερσόνησο, της Μολυβωτής, ανάμεσα στον κόλπο του Πόρτο-Λάγους και της Μαρνώνες, στήν παραλία τής σημερινής Θράκης), ήταν νά αποτελέσει έναν ακόμη έμπορικο σταθμό για τις συναλλαγές με τους Θράκες άνατολικού του Νέστου. Όπως έδειξαν οι άνασκαφές, η μικρή αυτή έγκατάσταση είχε φτωχικό γεωργικό χαρακτήρα.

3. Μαρμάρινο, ιωνικό κιονόκρανο από τό ιερό της Παρένεια στη Νεάπολη.

4. Επιτύμβια ανθεμωπή στήλη από την άρχαιο Στρυμή. Τελευταίο τέταρτο δου αι. π.Χ.

άπο αποψη όμως οικιστικής όργανωσης έχει νά έπιδειξει έναν άμυντικο περιβόλο πού προστάτευε τόν οικισμό και ένα θαυμάσιο ύπογειο σύστημα υδρευσης (ύδραγωγειο) με στήριγμας και φρεάτια, οι οποία μέ έκεινο τού Εύπαλινου στή Σάμο. Άλλα και το πολιτιστικό επίπεδο της πόλης αυτής (για τήν κατοχή τής όποιας έριζουν οι θάσιοι μέ τους Μαρνίττεις για τόν χρόνο) είναι αξιολογού όπως φαίνεται από ένα δροσερό έργο της ύστεροαρχαϊκής έποχης — μια έπιτυμβια στήλη μέ την παράσταση μάς κοπέλας κατά πρόσωπο, που προέρχεται από τη Στρυμή και εκτίθεται στο Μουσείο Κομοτηνής (εικ. 4).

Οι άρχαιες πηγές μιλούν και για άλλα «έμπορια» τών Θασίων στην Περαιά τους. Τεσσερίς άλλες πόλεις ή Απολλωνία, ή Αντισάρα, τό Ακόντιομα και η Πιστύρος πιστεύεται ότι ήταν κάπως μεταγενέστερες αποικίες τών Θασίων. Η θέση τής Απολλωνίας έχει έντονη πιστεύση στήν παραλία μεταξύ Γαληψού και Οισάυμης, 2 χιλιμ. δυτικά τής σημερινής Καβάλας, στό συνοικισμό Καλαμίτσας, όπου έντοπισθηκαν και έρευνήθηκαν τά έρειπα ένδον όχυρωματικού περιβόλου και τού Ασκληπείου τής άρχαιας Αντισάρας. Η θέση τού Ακόντιομας ταυτίστηκε παλιότερα με άρχαια άκροπόλη στά δυτικά τής σύγχρονης κωμόπολης. Όποιοι και νά είναι ή πραγματικότητα και οι δύο οικισμού θά πρέπει νά ήταν «έμπορια» τής θασιακής Περαιάς. Ο ένας από τους δύο οικισμούς θά μπορούσε νά ταυτιστεί με τό Ακόντισμα. Γιά τη θέση της Πιστύρου πού παλιότερα πιστεύεται ότι πρέπει νά τοποθετηθεί στά δυτικά τών έκβολων τού Νέστου — σύμφωνα μέ τόν Ηρόδοτο — τελευταία προτάσθηκε ή ταύτιση της μέ έρειπα τειχών τού τέλους τού δου αι. π.Χ. πού έπιστημανθηκαν

όχι πολύ κοντά στή θάλασσα άλλα σε άποσταση 3 χλμ. Α. τού χωριού Ποντολίθιδα (Α. της Καβάλας), διπλά στήν έθνική όδο Θεσσαλονίκης - Αλεξανδρούπολης;

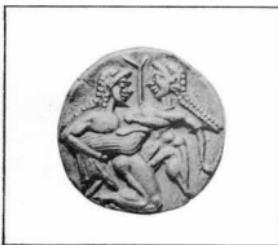
Πολύ αργότερα, στά 360/59 π.Χ., διεισδύοντας οι θάσιοι στήν ένδοχωρά της περιοχής ίδρυσαν μία άκμη αποικία, τίς Κρηνίδες, στήν ευφορη πεδιάδα τών Φιλίππων όπου νέα κοιτάσμα χρυσού ήρθαν στό φως. Ήταν τότε πού οι θάσιοι προδόθεαν στήν πλούσια νομισματοκοπία τους νομίσματα που έκοβαν στό νέο νομισματοκοπείο τών Κρηνίδων μέ τήν έπιγραφή ΘΑΣΙΟΝ ΗΠΕΙΡΟ. Τό γεγονός αυτό δηλώνει, ωστόσο, διτή αρχαιότερα οι θασιακές αποικίες, πλήν τής Νεάπολης πού από νωρίς έκοψε διοική τή νόμισμα (εικ. 5), κρατήθηκαν σε μία σχέση μόνιμης οικονομικής και πολιτικής έξαρτησης από τή μητρόπολη, Θάσο. Από αυτές τίς αποικίες ή Οισάυμη και ή Γαληψός κόβουν διοική τους νόμισμα μόνο τόν 40 αι. π.Χ., ένων τά άλλα έμπορια φαίνεται πώς ποτέ δέν άνεξαρτοποιήθηκαν από τή μητρόπολη.

Τά χρυσά και αργύρων νομίσματα τής Θάσου (εικ. 6, 7) και της Περαιάς της, οι ειδοκοί άσημημενοι ήμφορεις μέ τίς σφραγισμένες λαθές, μέσα στούς οποίους μεταφέροταν τό ελεκτό κρασί της, βρέθηκαν στά δάλο τού άρχαιού Ελληνικού κόμου όπου τή Εύεινο Πόντο και από τήν Αίγυπτο μέχρι τή Συρία.

Λίγες είναι οι γνώσεις μας για τή διεισδυση τών Έλληνων στά άρχαιά χρόνια (7ος-6ος π.Χ.) στό έσωτερικό της Θράκης πέραν τής θασιακής Περαιάς, όπου ή περιοχή τής Βισαλτίας. «Όπως, άμως, προκύπτει από τά άρχαιά αργύρων νομίσματα τών Θρακών δύναστον τής περιοχής τού Παγγαίου, ή άκτινοβολού μέ τήν Έλληνικού πολιτισμού στά τέλη τού δου

5. Χρυσός στατήρας Νεάπολης με παράσταση Γοργονείου. 500/480 π.Χ.

6. Χρυσός στατήρας Θάσου με παράσταση Σειληνού και Νύμφης. 520/480 π.Χ.

7. Άργυρο τετράδραχμο Θάσου με παράσταση Ήρακλή πού τοξεύει. 411/480 π.Χ.

αι. π.Χ. ήταν ηδη πολύ ισχυρή. «Έτοι μια ανασκαφές στο Αηδονοχώρι τού Ν. Σερρών άποκάλυψαν νεκροταφείο τού τέλους τού δου αι. π.Χ., ιερό τού δου-δου αι. π.Χ., καβώς και οικίες κλασικών και ἐλληνιστικών χρόνων. Η ελληνική, όπως δείχνουν τα εύρημα, αυτή πόλη ταυτίστηκε με την άρχαια Τράγοιλο, ή πολιά, όπως δείχνει τό δύοντα της, πρέπει νά ήταν, πριν την άφιξη των Ελλήνων, θρακικός οικισμός τών Βισαύων.

Την παραλιακή ζώνη άνατολικά από τις έκβολες τού Νέστου κατείχαν τά θρακικά φύλα τών Σιντών, τών Σαπαιών και τών Βιστώνων, όπως μάς πληροφορούν δι Ήρδοτος; Ο Στράβων και ο Πλίνιος. Στην περιοχή αὐτή και στό άκρωτηριο Μπουλούστρα πού βρίσκεται στο δυτικό άκρο τού κόλπου τού Πόρτο-Λάγους, Μικρασιάτες αποικι κατόρθωσαν νά απωθήσουν τούς Θράκες και νά ιδρύσουν μία άκομη αποικία, τά Αθόρρα, από τις σπουδαίες και ισχυρές ελληνικές πόλεις - κράτη της Αιγαιακής Θράκης γιά τήν οποία γίνεται διεξοδικότερα λόγος σέ αλλο άρθρο σ' αυτό το τεύχος.

Μεταξύ της περιοχής έπικράτειας της πόλης τών Αθόρρων και της Στρύμου τοποθετείται μία άκομη ελληνική αποικία στά παράλιο της Θράκης και συγκεκριμένα στό ΝΑ. Άκρο της Βιστονίδας λίμνης άνατολικά από τη λιμνοθάλασσα τού Πόρτο-Λάγους. Είναι γνωστή από τούς άρχαιούς συγγραφείς ως «Δίκαια παρ' Αθέρρα». Και μόνο ό γεωγραφικός συσχετισμός της μέ την περίφημη στόν άρχιο κόδιμο γειτονική της πόλη τών Αθόρρων, δείχνουν πώς ή Δίκαια ήταν μία μικρή σε μέγεθος και δύναμη, όχι πολύ γνωστή πόλη. Ήστόσο, οι άρχαιες πηγές στάθικαν πολι θειωλές στην παράσταση στοιχείων ποι άφορούν την ίδρυση και τήν παραπέρα τυχη αυτής της πό-

λης. Άναφέρουν μόνο ότι τό δύναμά της πήρε ή πόλη από τόν Δίκαιο, γιό τού Ποσειδώνα.

Τά έπιφανειακά εύρηματα πού βρέθηκαν από παλιά στήν περιοχή (διως αρχιτεκτονικά μέλη, ένα ώραιότατο απότυμη πήλινου άκρωτηρίου ένός κτιρίου τού β' τετάρτου τού δου αι. π.Χ., μία θαυμάσια επιτύμβια ύστερο-αρχαϊκή στήλη άμφιλυφη πού άποδημήκε σε χιακό έργαστριο (εικ. 8), άλλα και σχετικά πρόσφατες άνασκαφές πού άποκάλυψαν μέρος ένος άρχαικου νεκροταφείου μέ καύσεις νεκρών και σαρκοφάγους - πήλινες και λίθινες - (εικ. 9), καβώς και ένα τμήμα του κλασικού τείχους τής πόλης, δείχνουν τή σχέση της μέ τόν άνατολικό - ιωνικό κόσμο. Έτοι μέ οπόθεση ότι λινές, ίσως από τή Σάμο, άποικισαν τή Δίκαια, φοίνιται πολύ πιθανή. Μέ τή Σάμο τήν σχετίζουν

και τά ώραιότατα, άργυρά, εύρειας κυκλοφορίας νομίσματα της πού τά παλιότερα χρονολογούνται στά 540/35 π.Χ. (φέρουν κεφάλη Ήρακλή, άπως τής Σάμου) και άποδεικνύουν τήν υπαρξη τής άποικιας από τά μέσα περίου που δου αι. π.Χ. (εικ. 10,11). Μία ομάδα αποίκων από τή Χίο έφθασαν στό πρώτο μισό τού 7ου αι. π.Χ. στήν παραλία της Θράκης, όπου καταλήγουν οι νοιοδυτικές πλαγιές τού θουνού Ισαραρος και σ' αυτή τήν πανοραμική θέση ίδρυσαν άποικια, τή Μαρώνεια, από τις ποι σημαντικές άρχαιες πόλεις της Αιγαιακής Θράκης.

Σύμφωνα μέ το Στράβωνα «Μετά τήν Μαρώνειαν Όρθαγορία πόλις και τά περι Σέρρειον, παράπλους τραχύς, και τό των Σαμοθρακών πολιχνιον Τάμπυρα και άλλο Χαράκωμα, ψύ προκειται η Σαμοθράκη νήσος». Ήστόσο, ή θέση τής Όρθαγορίας στά θρακικά παράλια δέν έχει άκομη έντονοπειτε μέ θεβαϊότητα. Ήταν πρέπει δώμας νά άναζητηθεί άνατολικά τής Μαρώνειας μετά τήν πλαγιά τού Ισαράρου που κατεβαίνει μέχρι τή θάλασσα. Έπειδον ή άπαριθμητό γίνεται από τά δυτικά πρός τά άνατολικά, έπειδη οι άλλες δύο πόλεις τή Τάμπυρα (ή Τέμπυρα) και Χαράκωμα άναφέρονται σε άλλες γραπτές πηγές σάν άνατολικότερες αποικίες τών Σαμοθρακών στά Θρακικά παράλια. Έπειδη έπιστης, όπως θά δούμε στή συνέχεια, ή Μεσημβρία (που θά πρέπει νά βρίσκεται δυτικά από τό Σέρρειον, στήν περιοχή τού χωριού Μάκρη) ήταν ή δυτικότερη από τίς πόλεις της Σαμοθρακικής Περιασίας, θά πρέπει ή Όρθαγορία νά τοποθετηθεί όπωαδήποτε μεταξύ τής Μαρώνειας και τής Μεσημβρίας. Ίσως θά μπορούσε νά άναζητηθεί κάπου άμεσως μετά τήν άνατολική πλαγιά τού Ισαράρου, στή σημερινή παραλία

8. Επιτύμβια στήλη νέου από τή Δίκαια, γνωστή ως στήλη «Αθηνών 40-Κομοπηγήν». Το πρωτότυπο έπανω τήμα με την ανθεμωτή επιστεφή δριόκεται στή Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.

τών Πετρωτών, όπου έκεινούν ρεματίες πού άποτελούν φυσικές προσθήσεις πρός τα Ζωναία δρη. Ή αγνοιά μας για την ιστορία της Όρθαγορίας είναι άπολη, καθώς τό δύνομά της δέν αναφέρεται ούτε στους 'Αθηναϊκούς φορολογικούς καταλόγους μαζί με τίς άλλες Έλληνίδες πόλεις της Θράκης, μέλη της α' Αθηναϊκής Συμμαχίας τόν δου αι. π.Χ., ούτε και άπο τούς άλλους, άρχαιοτερους του Στράβωνα συγγραφείς και κυρίως όπο τον Ήρόδοτο πού άπαριθμεί τίς πόλεις πού πέρασαν και υπέταξαν τά στρατεύματα του Ξέρβη στά 480 π.Χ. Η έλλειψη έπισης νομισμάτων της πόλης αύτής πριν άπο τά μέσα του 4ου αι. π.Χ., δηλώνουν ότι ή πόλη δέν είχε ίδρυθεί τόν 50 αι. π.Χ. ή ότι δέν ήταν άνεξαρτητη. Επέζησε, δώμα, τουλάχιστον μέχρι τήν έποχή του Στράβωνα (1ος αι. π.Χ.).

Ο μόνος νομισματικός τύπος πού παραδιδεται άπο τά νομισμάτα τής Όρθαγορίας άνοικε στά μέσα του 4ου αι. π.Χ. Στην κύρια όψη τών νομισμάτων εικονίζεται κεφαλή Άρτεμης ή 'Απόλλωνα και στή δεύτερη δύημα κράνος κατενώπιον μέ κατεβασμένες παραγάθιδες.

'Ηδη έγινε λόγος για τήν Περαία πού δημιούργησαν 'Έλληνες άπο τή Σαμοθράκη κατο μήκος τής άκτης τής Θράκης άνατολικά άπο τη Μαρένια και τήν περιοχή όπου θά πρέπει νά τοποθετηθεί ή άρχαια Όρθαγορία. 'Όπως και στή Θάσο έται και στή Σαμοθράκη έφθασε τό έλληνικό στοιχείο γύρω στά 700 π.Χ., χρησιμοποιώντας τό άπομνωμένο και άγονο αύτο νησί τού Αίγασιον σάν προγεφύρωμα για νά προσεγγίσει τήν άπενναντι εύφορη θρακική γῆ. Οι πρώτοι 'Έλληνες άποικοι, πού έγκαστασθήκαν σε ένα δρόμο τής ΒΔ άκτης τού νησιού, σχεδόν τής μόνης προστίς και φιλόδεξης, σύμφωνα τόσο μέ τίς φιλολογικές και ιστορικές πηγές, δύο και μέ τά έπιγραφικά κείμενα, φίνεται πώς είχαν διπλή προέλευση: Ιωνική άπο τή Σάμο και αιολική άπο τή Λέσβο ή τη ΒΔ. Μ. 'Ασια (περιοχή Τρωαδάς). Στό νησί τήν έποχή αύτή κατοικούσαν προελληνικά φύλα, τα πιθανότερο Καρικά (Καρική) είναι η προέλευση τού πρώτου συνθετικού Σάμου τού όνοματος τού νησιού) και άπωδηπότε Θράκες πού διπειρώθηκαν άπο τά άπενναντι Θρακικά παράλια και πού άνηκαν στό Θρακικό φύλο των Σαίων, συγγενείς με τών Σιντους και τών Σαπαιούς. Στή θέση όπου ίδρυθηκε ή νέα έλληνική άποικια Σαμοθράκη υπήρχε ένα

9. Πηλίνες σαρκοφάγοι του νεκροταφείου της αρχαϊκής Δικαιας.

προελληνικό Ίερο τών Μεγάλων Θεών μέ ένα άρχεγονο θωμό θράχη όπου καπούνταν μία μυστηριακή λατρεία και χρησιμοποιούνταν μία τελετουργική γλώσσα, μή έλληνική. Ή πολιτιστική συγχώνευση παλιών και νέων κατοικίων του νησιού, όπως μαρτυρεί η έπιβιωση τής τελετουργικής γλώσσας τής λατρείας τών Μεγάλων Θεών μέχρι τά ρωμαϊκά χρόνια, πού δείχνει και έπιβιωση τού προελληνικού πληθυσμακού στοιχείου, άποδεικνύει μέ μεγάλη πιθανότητα και τήν ειρηνική άναμειξή τους.

Η πόλη έκτείνεται άμεσως άνατολικά τής περιοχής τού Ίερου και περικλιάτων άπο τέραστο περίθλο τού όποιού οώνταν μερικά άπο τά άρχαιότερα τμήματα (άρχαικά) κτισμέ-

να μέ έντευτωπιακή πολυγωνική τοιχοποιία («κυκλώπεια» τείχη) (εικ. 12). Τό τείχος, πού άφησε έξω άπ' αύτό τό Ίερο, είχε πρόσθιση άπο πύλες και πυλίδες. Άπο αύτές οώθηκαν τέσσερις (εικ. 13). Τό έσωτερικό τής πόλης μέ τίς κατοικίες και τά άλλα δημόσια κτίρια δέν έρευνήθηκε άκομη η άνασκαφή. Είναι, δώμα, θέσιο από τίς έπιφανειακές ένδειξης ότι ο οικισμός καταλάμβανε πολι οικρότερη έκταση άπο αύτην πού περιέκλειε ό περιθώλος για λόγους καθαρά άμυντικούς. Αντίθετα άνασκαφήκαν δύο νεκροπόλεις βορεια και νότια τού ιερού. Αποκαλύφθηκαν τάφοι άπο τά μέσα τού δου αι. π.Χ. μέχρι τόν 2ο αι. π.Χ. μέ πλούσια κτερίσματα. Σέ άντιθεση μέ τήν έλλειψη γνώ-

10,11. Αργυρό τετράδραχμο Δικαιας με παράσταση θεού στην κύρια όψη και χταποδιού στη δεύτερη. 500/475 π.Χ.

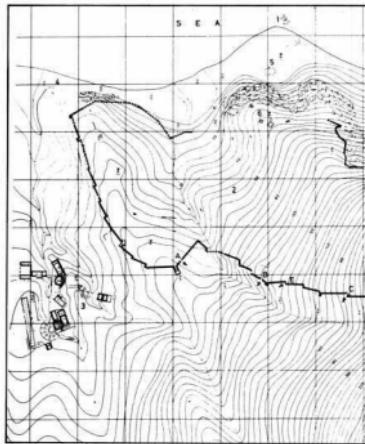
12. Τμήμα του πολυγωνικού τείχους της πόλης της Σαμοθράκης.

σεων για τήν άρχαια πόλη τής Σαμοθράκης, οι γνώσεις μας για τό 'Ιερό της είναι πολύ πλούσιες, γιατί αυτό δέρευνθηκε διεξδικά. Τά έρειπα τού 'Ιερού, πού ήταν από τά περιφριμέτρεα έλληνικά ιερά, κυρίως στά έλληνιστικά χρόνια, άποκαλύφθηκαν σέ μία καταπράσινη από τό βλάστηση ρεματιά τού σημερινού χωριού Παλιάπολη, συνθέτοντας μά εντυπωσιακή και έπιβλητη εικόνα.

Τό ιερό άναπτύχθηκε σταδιακά γύρω από τό άρχικό τέμενος πού περιέβαλε ένα πρωτόγονο θυμό πού είχε μορφή φυσικού βράχου και διότι λατρευόταν μά γυναικεία θεότητα πού είχε της ιδιότητας της Κυβελής ή λαλων θεότητων της 'Ανατολής και ή όποια στην προελληνική γλώσσα τής Σαμοθράκης όνομαζόταν 'Αείερος. 'Από τους 'Ελληνες ταυτίστηκε με τή Δημητρα, ένων μά τόν 'Ερμή ταυτίστηκε μά άπλλ άνδρικη, ίθυφαλλική θεότητα τής γονιμότητας, ή Κάδμιλος, πού λατρευόταν έπισης στή Σαμοθράκη. Μαζί μ' αύτούς λατρεύονταν δύο διδύμοι ίθυφαλλοι δαιμόνες, οι Κάθειροι, πού οι 'Έλληνες ταυτίσαν με τούς Διόσκουρους, και δύο άλλες θεότητες τού Κάτω Κόσμου ο 'Άεισκερος και ή γυναικα τού 'Άεισκερα, ο Άθηνα και ή Περσεφόνη τών Ελλήνων. Σ αὐτή τήν ομάδα τών Μεγάλων Θεών, όπως λεγόταν, ήταν άφερωμένες μυστικιστικές ιεροτελεστίες και γιορτές πού έπαιρναν μέρος σ' αυτές μόνο οι

μυστικούντος. Μέ τόν καιρό, δρχισαν νά φθάνουν στό νησί και νά παίρνουν μέρος στά μυστήρια τών Μεγάλων Θεών μαύτες από διό τόν έλληνικό χώρο έτσι, πού τόν 50 αι. π.Χ. ή φήμη τού ιερού άρχος νά γίνεται πανελλήνια μέ άποκορύφωμα στά έλληνιστικά χρόνια, όπότε ή άργανωση τού 'Ιερού πήρε τήν τελική της μορφή. Οι λατρευτικές και γενικότερα οι θρησκευτικές άναγκες καθορίσαν τόν οικοπό και τή χρήση κάθε οικοδομής τού ιερού τεμένους. 'Ολες ομώς οι οικοδομές ήταν λαμπρές και πολυτελείς, καθώς τό ένδιαστρον βασιλέως ή πριγκηπών τής έλληνιστικής κυριώς έποχης πού έθεσαν ύπό τήν προστασία τού τό ιερό και τό στόλισμα μέ πλούσια αναθήματα, είχε σάν άποτελεσμα νά άναδειχθεί σε πανελλήνιο θρησκευτικό κέντρο άκομη και μέχρι τά χρόνια τής υστερηρης άρχαστητάς, τόν 400 αι. μ.Χ. Από τά παλιότερα κτίρια πού λάμπτυραν τό χώρο τού ιερού είναι τό 'Ανάκτορο πού κτίστηκε στό τέλος τού 6ου αι. π.Χ. 'Ορθογώνιο κτίριο πού καλεί διατηρημένο, κτισμένο μέ πολυγωνική τοιχοδομία πού υπομίζει 'λεόσβιο' κανόνα. Χρησίμευε σάν τελεστήριο γιά τό πρώτο στάδιο τής μύσης (εικ. 14).

Γιά ιεροτελεστίες και θρησκευτικούς χορούς χρησίμευε ένα άλλο οικοδόμημα πού κτίστηκε τόν 40 αι. π.Χ., τό τέμενος. Ήταν ένας θρόγωνιος περιβόλους μέ πολυτελές, ίωνικο

13. Τοπογραφικό διάγραμμα τής πόλης τής Σαμοθράκης με τόν περιβόλου τών τείχων και τό συγκρότημα τού 'Ιερού τών Μεγάλων Θεών στά Ν.Δ. τού περιβόλου.

πρόπυλο μαρμάρινο πού διακομούνταν μέ μία άναγλυφη ζωοφόρο πού παριστάνει χρευτεριες, πιασμένες από τά χέρια. Στό έσωτερο τού τεμένους ήταν στημένο στήν άρχιοτητα τό μαρμάρινο συμπλέγμα τής 'Αφροδίτης και τού Ερωτα, έργο τού περιόφημου γλύπτη Σκόπα.

Ένας δωρικός, μαρμάρινος ναός, (εικ. 15) γνωστός μέ τό δυόμια 'Ιερόν' δεσπόζει στό βάθος τού ιερού χώρου. Τό έπιθλητικό οικόδομήμα (τοι άντικατόστησε σύντο άρχαιοτερες οικοδομές τών άρχαικών και τών κλασικών χρόνων) κτίστηκε στό τέλος τού 4ου αι. π.Χ., άλλα άλοκαληρώθηκε πούλ άργυρέτα, στά μέσα τού 2ου αι. π.Χ. Ή ναδός χρησίμευε γιά τό τελευταϊκό στάδιο τής μύσης και έφερε πλούσιο άρχιτεκτονικό και πλαστικό διάκοσμο (εικ. 16).

Από τά πιο έπιθλητικά οικόδομήματα το ιερού, πού είναι συγχρόνων και ή μεγαλύτερη γνωστή ώ τώρα θάλος, ήταν τό 'Αραινόβειο. Είναι κυκλική οικοδομή πού άφιερωσε στούς Μεγάλους Θεούς ή θασίλισα τής Αίγυπτου 'Αραινόν μεταξύ τού 289 και τού 281 π.Χ. Χρησίμευε γιά τίς θυσίες και τίς θρησκευτικές συγκεντρώσεις στά τελετές κάθε χρονιά. Τήν άναπαράσταση τής μαρμάρινης άνωδομής - σήμερα ουδέτερα μόνο τό πάρινο 'ποδίο' τής θάλου - έπέτρεψε τήν άνευρεστη πολλών άρχιτεκτονικών μελών. Επάνω στόν κυκλικό τοίχο τού 'ποδίου'

ύψωνόταν μία στοά πού τήν άποτελούσαν έξωτερικά παραστάδες μέντον ήμικιόνια. Τή στέγη κάλυπταν φοιλωτά κεραμιδιά και στο κέντρο της ύψωνόταν ένας μαρμάρινος πυρήνας μέντον διακόμητη φύλλων δάφνης (εικ. 17).

Τό μεγαλύτερο κτίριο τού ιερού ήταν μια μεγάλη δωρική στοά πού δριζε από τά δυτικά τό χώρο τού ιερού. Ή στοά αυτή μήκους 104μ., κτίστηκε στο δεύτερο μισό τού 3ου αι. π.Χ. για νά έξασφαλίσει χώρο διαμονής στούς πολυπληθείς έπισκεπτές του ιερού. Τό κύριο οικοδόμημα ήταν κατασκευασμένο από πωρόλιθο, ή άνωδομή από πηλό (γείσα, ύδρορροες, κεραμιδια) και ξύλα (έξωτερικό έπιστυλο, δοκάρια στέγης).

Στό νοτιότερο σημείο τοῦ χώρου, σέ θέση πού δεσπόζει και είναι όρατη από παντού οικοδόμημα μία μνημειακή κρήνη-πηγαίριο οικοδόμημα μέντον δεξαμένες στό βάθος. Στή μία από αυτές είχε τοποθετηθεί στήν αρχαιότητα ένας μοναδικό αριστούργημα, η Νίκη της Σαμοθράκης, πού βρισκεται σήμερα στό Μουσείο τού Λούβρου. Τό άγαλμα — ανάθημα πιθανόν τών Ρωδών μετά τή νίκη τους κατά τού βασιλέως τής Συρίας Αντιόχου Γ' τό 190 π.Χ. — παρίστανε τή Νίκη δριβία έπιπλων στήν πλώρη ένός πλοίου μέντον μιά έντονη κίνηση πρός τά έμπρος και μέντον τόν ούρανον. Μέσα από τό νερό τής δεξαμενής πρόβαλλαν βράχοι (σώνονται άκομη στή θέση τους) πού έδιναν τήν έντυπωση μας άκτης στήν οποία προσγγίγεται ή πλώρη τού πλοίου μέντον Νίκη.

Από τά άλλα κτίρια τού ιερού άναφέρουμε έδω μία κυκλική οικοδόμη που κτίστηκε τον 5ον αι. π.Χ. και χρησίμευε πιθανόν καί συνεπένευσες (θουλευτήριο, ή έκκλησιαστήριο), μία τετράπλευρη, δωρική οικοδόμη, μαρμάρινη, άνθημα τού βασιλεών τής Μακεδονίας Φιλίππου Γ' και Άλεξανδρου Δ' στό τέλος τού 4ου αι. π.Χ.

Από τά ώραιότερα κτήρια ήταν και ένα μνημειακό πρότυπο-πρόσβαση στό ιερό από τά ανατολικά, πού κτίστηκε στής άρχες τού 3ου αι. π.Χ. από το βασιλιά τής Αίγυπτου Πτολεμαίο Β'. Φιλάδελφο. Διακομούνταν μέντον μαρμάρινες ιωνικές κιονοστοιχίες πού σπρινάνε λωροφόρα μέντον θουλάρια και βράδεκες. Τό πλούτος τού άρχιτεκτονικού και πλαστικού διάκοσμου και η μοναδικότητα τών άναθημάτων πού προέρχονται από

14. Αποψη έρειπων τού Άνακτουρου (άριστερά) και τού Αραινόσιου (δεξιά).

τό ιερό τών Μεγάλων Θεών τής Σαμοθράκης, μαρτυρούν για τό πλήθος τών καλλιτεχνών πού έργαστηκαν σ' αυτό και για τήν υψηλή ποιότητα τής δουλειάς τους σε σημείο πού άνεδειξαν τό νησί σέ άξιολογο καλλιτεχνικό κέντρο.

Γεωγραφικοί και οικονομικοί λόγοι έπειθαν από πολύ νωρίς τή δημιουργία μιᾶς σαμοθρακικής Περαίας στή στενή παραλιακή ζώνη τής Θράκης πού δριζει από τίς ανατολικές πλαγιές τού βουνού Ισαμάρος και από τίς έκβολες τού Έβρου παταμού. Φαινεται πώς οι Έλληνες άποικοι τής Σαμοθράκης άμεσως σχέδιον μετά τήν έγκαταστασή τους στό νησί, μέσα στόν 7ο αι. π.Χ., έγκαταστάθηκαν τουλάχιστον σέ ένα τμήμα τής έκτεταμένης Περαίας, έφθανον στήν εύφορη αύτή περιοχή δέν ήρθαν ποτέ άποικοι από άλλες Ελληνικές πόλεις. Ωστόσο, μενει τών άποικων τής Σαμοθράκης στήν άπεναντι από τό νησί άκτη δέν γίνεται από τίς φιλολογικές και ιστορικές πηγές, πρίν από τίς άρχες τού 5ου αι. π.Χ, όποτε ο Ήρόδοτος άναφέρει τά «Σαμοθρηκίου τείχεα» και δινει τά άνομάτων τριών πόλεων, τής Μεσημβρίας, τής Σάλης και τής Ζώνης. Ο σύγχρονός του ιστορικός Εκαταίος από τό Μίλητο δινει τό δόνομα μιᾶς άκομη σαμοθρακικής άποικιας, τής Δρυώς. Από μεταγενέστερες πηγές (τού 2ου και του αι. π.Χ.) άναφέρονται δύο άκομη πόλεις, Τέμπυρα και Χαράκωμα, και οι δύο στήν ανατολική περιοχή τής Περαίας, πρός τίς έκβολες τού Έβρου.

Οπως μάς πληροφορούν οι άρχαιες πηγές, οι πόλεις τής Περαίας κτίστη-

καν σέ περιοχές πού κατοικούσαν διάφορα θρακικά φύλα και κυρίως Κίκινες και Σάιοι. Είναι πολύ πιθανόν ότι, όπως και στή μητρόπολη Σαμοθράκη, ή άναμεική τών Ελλήνων άποικων με τό παλιό πληθυμασικό στοιχείο έγινε ειρηνικά, δέν άποκλείται, άμως, ή παλιότερος θρακικός πληθυμός ων διπούρθηκε στήν ένδοχωρά τής περιοχής.

Η έλλειψη άνασκαφών έρευνας και τοπογραφικών στοιχείων δέν έπειτρεψαν μέχρι στιγμής τήν ταύτιση τών άποικων τής Περαίας με τά έρειπα οικιώματα πού έπιστημάθηκαν σέ διάφορες θέσεις στήν περιοχή μεταξύ Ισαμάρου και Άλεξανδρούπολης. Έξαρεσθ απότελει ή περιπώση τής Μεσημβρίας πού ταυτίστηκε με τό έρειπον άρχαιο παραθαλάσσιο οικισμού πού άνασκαπτείται έδω και είκοσι χρόνια, κοντά στό θύμνυμα, σύγχρονο χωρίο. Επειδή, ωστόσο, καμιά έπιγραφή μαρτυρία, ούτε και τό νομίσματα πού βρέθηκαν στήν άνασκαφή, δέν κάνουν μνεία τού ίδιου μονάδας τής Μεσημβρίας, ή ταύτιση αυτή δέν είναι άκομη απόλυτα θέσιαι.

Ανατολικότερα από τόν οικισμό αύτό, στήν περιοχή τού καρωτηρίου Σερείου, δίπλα στή σημερινό χωριό Μάκρη, έπιστημάθηκαν ίχνη ένός άλλου οικισμού κλασικής και έλληνιστικής έποχής. Θά μπορούσε τών ςα ταυτίστει με μιά από τίς άποικιες Δρύως, Ζώνη ή Μεσημβρία, έφθανον ή θέση τής Σάλης ουμπίπτει με τή θέση τής σημερινής Άλεξανδρούπολης, σύμφωνα με τίς αποστάσεις πού δίνουν τά ρωμαϊκά ίτineraria μεταξύ Σάλης και Τραϊανουσπόλεως (ρωμαι-

15. Αποψη των ερεσινων του Δωρικου ναου στο ιερο των Μεγαλων θεων της Σαμοθρακης.

κης πόλης άνατολικά της 'Αλεξανδρούπολης'. Επειδή ή Σάλη μνημονεύεται από τούς άρχαιους συγγραφείς ώς τόν 4ο αι. μ.Χ., ή ταύτιση της με τήν Αλεξανδρούπολη ένισχυεται από τήν ανέύρεση σε οικόπεδο της σμερινής πόλης τάφων τού 4ου αι. μ.Χ. (τελεών πρόσφατα, άκομη άδημοσίευτο). Η Τέμπηρα τοποθετήθηκε από τούς έρευνας δίπλα στή θάλασσα, στα δυτικά του δέλτα τού 'Εβρου ή στή θέση της ρωμαϊκής Τραίανούπολης, πιστεύοντας ότι έτσι μετονομάστηκε στά χρόνια τού Τραίανού το Σαμοθρακικό πόλισμα.

Η ανατολικότερη άποικια τή σαμοθρακικής Περαίας, τό Χαράκουμα, θά πρέπει νά αναζητηθεί κοντά στην άρχαια πόλη του Δωρίσου πού ταυτίστηκε με την ερέπια άρχαιο οικισμού 21 χιλ. άνατολικά τής 'Αλεξανδρούπολης.

Οι πόλεις αυτές τής Περαίας και άλλες μικρές πόλεις, κώμες και οικισμοί πού δέν είναι γνωστά ούτε τά δύναματα ούτε και οι θέσεις τους, άποτελουσαν μαζί μέ τη νησι τήν πόλη-κράτος Σαμοθράκη: 'Η κατοχή και ο έλεγχος της περιοχής αυτής όπο τη μητρόπολη δέν ήταν συνεχής. Άρχικά ή έξαρτη τών άποικων άπό τη μητρόπολη πρέπει νά ήταν στενή. Μετά όμως τόν 50 αι. π.Χ. ο δεσμός έγινε χαλαρός και οι σημαντικότερες από τις πόλεις τής Περαίας άπεκτησαν κάποια αυτονομία. Έτσι οι τρεις από τις πόλεις Δρύς, Ζώνη και Σάλη φαίνονται στους άθηναϊκους φορολογικούς καταλόγους αάνεξάρτητες πόλεις, μέλη τής α' Αθηναϊκής Συμμα-

χιας. Ή μόνη από τις πόλεις, απ' όσο νωριέζουμε μέχρι στιγμής, πού έκαψε δικό της νόμισμα στά μέσα τού 4ου αι. π.Χ. ήταν ή Ζώνη.

Μέ έξαρεση τόν οικισμού πού ταυτίζεται με τή Μεστιμβρια, ή οικιστική οργάνωση τής σαμοθρακικής Περαίας δέν μάς είναι καθόλου γνωστή. Φαίνεται όμως βέβαιο ότι ή άμυνα του κράτους στηρίζονται σ' αυτή τή σειρά όχυρωμένων θέσεων - οικισμούς πού έξασφάλιζαν σε ώρα κινδύνου τόν άστικο και όργοτικό πληθυσμό τών κτήσεων. Από έπιγραφικές μαρτυρίες φαίνεται πώς στα ελληνικά χρόνια ή Περαία ή τημένη της άφερώθηκε σάν ιερό τέμενος στούς θεούς τής Σαμοθράκης. Απόδειξη τήν αναγνώρισης τού καθεστώτων αύτού τής Περαίας και στά ρωμαϊκά χρόνια άποτελεί η ανέύρεση δύο ορθοτεμάχων έπιγραφων τής 'Ιεράς Χώρας' στήν 'Αλεξανδρούπολη (Σάλη) και στήν Τραίανούπολη, που χρονολογούνται στόν 1ο αι. μ.Χ. Από τίς σημαντικότερες έλληνικές

16. Αγαλματικές μορφές από την πλαστική διακόμιση τών δειπνώστων του ναού του Ιερού (Μουσείο Βιεννής).

πόλεις, τής αιγαιακής Θράκης, ή Αίνος, κτίστηκε στίς άνατολικές έκβολες τού 'Εβρου, σήμερα στό έδαφος τής Εύρωπαίκης Τουρκίας. Από τίς λίγες άρχαιες πόλεις τής Θράκης που δέν έγκαταλειφθηκαν, άλλα ή ζωή σ' αυτές τού συνεχίζεται άκολη και σήμερα. Έτσι τα μόνα άρχαιολογικά στοιχεία πού έχουμε από την Αίνο είναι μερικά τυχαία εύρηματα, άναθηματικούς και έπιτυμβιους ανάγλυφα κλασικών χρόνων, πού βρέθηκαν έντονο χιονέα σε νεότερα σπίτια τής πόλης και, βέβαια, μά σειρά άρχαιων νομισμάτων τής πόλης που καλύπτουν μία άδιάκοπη σειρά από τίς άρχες τού 5ου αι. π.Χ. μέχρι τόν 1ο αι. π.Χ. Τά νομίσματα αύτά, άργυρά και χάλκινα, προσέρχονται από διάφορες άλλες πόλεις - γεγονός πού δείχνει τήν πλατεία κυκλοφορία τους - και εικονίζεται σ' αυτά ή δεύτερα 'Ερμης από τη μά πλευρά και μία αιγά. Το σύμβολο τής πόλης από τήν άλλη (εικ. 18, 19).

Η πόλη άναφερεται, με τόν ίδιο ονομα, ήδη στόν Ομρό, ένω στό Σουίδα άναφερεται τό ονόμα 'Αινυθός σαν τό παλιότερο τής πόλης. Πράγματι, ή περιορίζεται άνατολικό από τίς έκβολες τού 'Εβρου, κατοικούνταν από τό θρακικό φύλο τών 'Αιγυθίων. Οι άρχαιοι Ιστορικοί μάς άφησαν διαφορετικές πληροφορίες για τήν προέλευση τών 'Ελληνων πού άποικησαν τήν Αίνο. Έτσι, άλλοι άναφερουν τήν Μυτιλήνη ή τήν Κύμη σάν μητρόπολη τής Αίνου, ένω άλλοι (Στράβων, 'Εφορος, Σουίδα), βεβαιώνται ότι κτίστηκε από Αἰολες από τήν 'Αλωπεκόνησο και αργότερα υπήρξε κτίσμα Μυτιληναίων και Κυμαίων. Η δευτερή αυτή άποψη φαίνεται ότι άνταποκρίνεται στήν πραγματικότητα. Δέν είναι γνωστό πότε ίδρυθηκε ή πόλη. Είναι όμως γεγονός ότι μέσα στόν 50 αι. π.Χ. βρισκόταν σε μεγάλη οικονομική άνθηση, έφθασον από τις πόλεις τής Θράκης - μέλη τής α' Αθηναϊκής Συμμαχίας, ή Αίνος πλήρων τόν μεγαλύτερο φόρο από 12 τάλαντα. Ή ίδρυση, ώστοσο τής πόλης θά μπορούσε νά τοποθετηθεί τό άργυρότερο στό 8' μισο τού δου αι. π.Χ., έφθασον στής άρχες τού 5ου αι. π.Χ. ύποτάσσεται από τόν Ξέρη.

Σχηματίζοντας μίαν άδιάκοπη άλισσα, οι έλληνικές άποικιες κατέκλυσαν τά παρόλα τής αιγαιακής Θράκης από τίς έκβολες τού Στρυμόνα δυτικά μέχρι τής έκβολες τού 'Εβρου στά άνατολικά.

Στό σύνολό τους επαιένται δύο διαφορετικούς ρόλους: άλλες από αυτές

17. Αναπαράσταση του Ἀραινόειου.

παρέμειναν άπλα «έμπορια» διατηρώντας μέχρι τό τέλος της υπαρξίας τους τόν άρχικό τους προορισμό, έμπορικοι σταθμοί δηλαδή, από τους οποίους προϊόντα διακινούνταν στην ένδοξωρά της Θράκης. Αντίθετα, άρκετες άπο τις άποικες της Θράκης από νύρις ή και όργοτέρα έξελιχθηκαν σε άνεξάρτητες πόλεις-κράτη έχοντας στην έπικράτεια τους μία ευρύτερη περιοχή την ίση οποία έκμεταλλεύονταν. Ή δύναμη πολλών άπο τις πόλεις αύτές μαρτυρείται και από τό ύμως του φόρου που κατέβαλλαν σάν μελή της Α' Αθηναϊκής Συμμαχίας, άλλα και από την καλλιτεχνική και πολιτιστική άκμη που φανερώνουν τό τον έωρημάτα που προέρχονται από αύτές.

Παράλληλα με τους οικονομικούς σκοπούς πού έμπνεψήστε ή δημιουργία των έλληνικών όπων και οικισμών στην αιγαίακη Θράκη (έξεύρεση νέων πλουτοπαραγωγικών πηγών και άναπτυξη του έμπορου), έπαιξε και ένα πολύ σημαντικό ρόλο πολιτιστικό σε μία κατεδριχτήν βαρβαρική χώρα, όπως ήταν η Θράκη. Άρκετά νυρις, μετά τίς πρώτες συγκρούσεις, οι σχέσεις Έλληνων και Θρακών έξελιχθηκαν σε ειρηνικές και άργοτερα δόηγμασαν σταδιακά στον έξελληνισμό των Θρακών. Ή ύπαρξη Θρακών νονμάτων σε έλληνοντας επιγραφές, ή χρήση νομισματικών τύπων έλληνικών πόλεων (όπως της

Θάσου) σε νομίσματα πού έκοψαν θαλασσείς και πρίγκιπες τού κράτους τών Όδρυσσών (τού μόνου θρακικού φύλου που ίργανωσε σε βασίλειο τό 480 π.Χ. καί έλαβε μεγάλη έκταση), οι έπιγαμιες μεταξύ Έλληνων και Θρακών πού μαρτυρούνται από τους άρχαιοις συγγραφεῖς, ή άγορά έλληνικών έργων τέχνης (κυρίως άττικών άγγειων) πού προέρχονται από πλούσια κτερισμένους τάφους Θρακών ήγειμόνων και, τέλος, ή εισαγωγή τής έλληνικής γλώσσας στην αύλη Θρακών βασιλεών (ό Σενόφων άναφέρει ότι, έπιστρεφόντας από την Άσια, φιλοξενήθηκε από τό Θράκη βασιλιά Σεύθη ό ποιος καταλάβαινε τήν έλληνική γλώσσα), δύα αύτά άποτελούν άναμφισθήτητα δείγματα της ισχυρής έπιδρασης τού έλληνισμού στη Θράκη σε βαθύμω ώστε στά χρόνια τής ρωμαιοκρατίας ο έξελληνισμός των Θρακών να έχει σχεδόν όλοκληρωθεί.

Βιβλιογραφία

- CASSON, Macedonia, Thrace and Illyria, Groningen 1968.
- Ιστορία τοῦ Ελληνικοῦ Έθνους, τόμος Β' ο. 204-277.
- Χ. ΚΟΥΚΟΥΛΗ-ΧΡΥΣΑΝΘΑΚΗ, Via Egnatia - Ακόντια, ΑΑΑ 1972, σ. 474-485.
- Χ. ΚΟΥΚΟΥΛΗ-ΧΡΥΣΑΝΘΑΚΗ, Ειδήσεις έκ της Θασίου Ηπείρου, ΑΑΑ 1973, σ. 230-240.

Χ. ΚΟΥΚΟΥΛΗ-ΧΡΥΣΑΝΘΑΚΗ, Οι αποικίες της Θάσου στο Β. Αιγαίο. Νεώτερα εύρηματα. Α' Τοπικό Συμπόσιο. Η Καβάλα και ή περιοχή της | (18-20 Απριλίου 1977), σ.309-325.

D. LAZARIDIS, Thasos and its Peraia, σειρά «Αρχαίες Ελληνικές πόλεις», όρ. 5, τού Αθηναϊκού Κέντρου Οικοτεκνής, Athens 1971.

Δ. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ, Άμφιπολις και Αγριλός, σειρά «Αρχαίες Ελληνικές πόλεις», όρ. 13, τού Αθηναϊκού Κέντρου Οικοτεκνής, Athens 1972.

Δ. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ, Άθηρα και Δίκαια, σειρά «Αρχαίες Ελληνικές πόλεις», όρ. 6. Αθήνα 1971.

Δ. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ, Μαρώνεια και Όρθρογορία σειρά «Αρχαίες Ελληνικές πόλεις», όρ. 16, Αθήνα 1972.

Δ. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ, Η Σαμοθράκη και η Περιάλη της, σειρά «Αρχαίες Ελληνικές πόλεις» όρ. 7, Αθήνα 1971.

Γ. ΜΠΑΚΑΛΑΚΗΣ, Προαστακοφέρες έρευνες στη Θράκη, Θεσσαλονίκη 1958.

Γ. ΜΠΑΚΑΛΑΚΗΣ, Ανασκαφή Στρυμός, Θεσσαλονίκη 1967.

Greek Colonies in Aegean Thrace

E. Skarlatidou

In the early 7th century BC, Greeks from the insular country and Asia Minor reached the islands and the Thracian coast of the north Aegean Sea, the part bounded by the rivers Strymonas and Evros. The newcomers forced the old inhabitants, the Thracians, to retreat to the inland and founded there a number of commercial stations (emporia) and colonies. Thus, emigrants from Paros island founded on the Thracian coast the following emporia and colonies: Galepsos, Apollonia, Oesymi, Antisara, Neapolis, Akontisma, Pastyros and Strymni; while later they advanced to the interior of the area on the purpose to exploit the rich gold and silver deposits of the Pangaios mountain.

Greeks from Asia Minor colonized the region east of the mouth of river Nestos and founded Avdira and Dikaiia, while emigrants from Chios island founded Maroneia, at the feet of the mountain Ismaros, and Orthagoria. The inhabitants of Samothrace island, Aeolians and Ionians who arrived there in the early 7th century BC, were the founders of many emporia and colonies on the Thracian coast: Mesimbria, Zoni, Drys, Sali, Charakoma, Tembyra, Samothracian Peraia. The eastern colony on the Aegean, Thracian coast, Aenos, was situated on the mouth of Evros river and was founded by Aeolians from the Alopekonrisos island and by emigrants from Mytilini and Euboea islands.

The commercial relations between the Greeks of the colonies and the Thracians of the inland resulted to the influence of Greek civilization on the Thracians and to the gradual hellenization of many of them.